

Περίληψη :

Περσικός νομαδικός λαός, οι Σαρμάτες αναφέρονται στις αρχαίες γραπτές πηγές από το 2ο αι. π.Χ. στην περιοχή βόρεια του Εύξεινου Πόντου. Έλαβαν μέρος σε πολεμικές συγκρούσεις στα άκρα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, στο βασίλειο του Βοσπόρου και στον Καύκασο. Οι αναφορές στους Σαρμάτες σε επιγραφές σπανίζουν. Σύμφωνα με την παραδοσιακή άποψη, ο υλικός πολιτισμός τους είχε τις ρίζες του στην περιοχή του Βόλγα και του Ουράλη, από όπου τα φύλα αυτά μετακινήθηκαν προς τις στέπες βόρεια του Εύξεινου Πόντου. Ωστόσο, δεν υπάρχουν μέχρι τώρα πειστικές ενδείξεις για την εγγύτητα των υλικών πολιτισμών των προαναφερθεισών περιοχών. Ως εκ τούτου, η αρχαιολογική ταυτοποίηση των Σαρματών παραμένει ανοιχτό ζήτημα.

Χρονολόγηση

Από το 2ο αι. π.Χ.

Γεωγραφικός εντοπισμός

Βόρεια του Εύξεινου Πόντου

1. Οι Σαρμάτες ως ιστορικός λαός

Οι Σαρμάτες ήταν γνωστοί ως Sarmatae στους Ρωμαίους συγγραφείς. Στις ελληνικές πηγές αναφέρονται ως Σαρμάται, Σαυρομάται και Συρμάται, όροι που συνήθως θεωρούνταν συνώνυμοι, αν και κάποτε χρησιμοποιούνται για διαφορετικούς λαούς.¹

Ο [Ηρόδοτος](#) τοποθετεί τους Σαυρομάτες ανατολικά του ποταμού Τανάιδος (σημ. Ντον).² Σύμφωνα με το [Διόδωρο](#), πρερχονταν από τη Μηδία κι εγκαταστάθηκαν κατά μήκος του Τανάιδος στην περιοχή κοντά στη Μαιώτιδα λίμνη, τη σημερινή Αζοφική θάλασσα. Το φύλο αυτό κατέληξε να εξαπλωθεί και να κατακτήσει τη Σκυθία.³

Οι Σαρμάτες ήταν γνωστοί στην Ευρώπη από το 2ο αι. π.Χ. Ο Πολύβιος αναφέρει ως συμμάχο του βασιλιά του Πόντου [Φαρνάκη](#) έναν Ευρωπαϊό ηγεμόνα, το Γάταλο το Σαρμάτη.⁴ Η παρουσία νέων εθνοτικών ονομάτων στο χάρτη της περιοχής βόρεια του Εύξεινου ερμηνεύεται συχνά ως αποτέλεσμα μετακίνησης ασιατικών φύλων από τα βόρεια σύνορα της Ελληνοβακτριανής, φύλων που αρκετές φορές θεωρούνται σαρματικά. Έτσι, ο Στράβων αναφέρει τους Ρωξολανούς και τους Ιάζυγες ως τους πιο σημαντικούς λαούς που ζούσαν στις στέπες ανάμεσα στον [Τάναϊ](#) και το [Βορυσθένη](#) (το σημερινό Δνείπερο).⁵ Επιπλέον, σημειώνει αρκετές φορές τα φύλα των Σιράκων και των Αορσών.⁶

Οι Σαρμάτες εμφανίζονται ελάχιστα σε επιγραφικές μαρτυρίες. Ίσως το μόνο τέτοιο τεκμήριο είναι ένα διάταγμα από τη [Χερσόνησο](#) που περιγράφει μια επίθεση των [Σκυθών](#) και των «Σα...» στην ελληνική πόλη του [Καλού Λιμένος](#) (IOSPE P, 353). Υπάρχει ακόμη μία επιγραφή (IOSPE P, 343), η οποία μνημονεύει τους βάρβαρους που ζούσαν κοντά στη Χερσόνησο και απειλούσαν την πόλη. Ο Vinogradov θεώρησε πως ήταν Σαρμάτες,⁷ όμως οι λεπτομέρειες αυτής της ερμηνείας δεν είναι σαφείς.⁸

Αντίθετα με τους Σαρμάτες, πολλά άλλα εθνοτικά ονόματα αναφέρονται σε επιγραφικές πηγές από την περιοχή βόρεια του Εύξεινου, όπως οι Σκύθες, οι Μαιώτες, οι [Θράκες](#) κ.λπ. Το διάταγμα του Πρωτογένους (IOSPE P, 32), το οποίο χρονολογείται στον 3ο αι. π.Χ., περιγράφει τη δύσκολη θέση της Ολβίας όταν δέχτηκε επίθεση από τους Σκίρους και τους Γαλάτες, που σωστά συσχετίζονται με τους Κέλτες. Μερικά ονόματα από το διάταγμα (Σάιοι, Σαυδαράται) έχουν ενίοτε ταυτιστεί με τους Σαρμάτες, όμως η επιχειρηματολογία δεν είναι πειστική.

Κατά το δεύτερο ήμισυ του 2ου αι. π.Χ., η Ολβία βρισκόταν υπό την επικυριαρχία του Σκύθη βασιλιά [Σκιλούρου](#), ο οποίος χάραξε το όνομά του στα νομίσματα της πόλης.⁹ Μία επιγραφή από τη [Νεάπολη](#) της Σκυθίας (η σημερινή Συμφερόπολη της Κριμαίας)¹⁰ αναφέρει τις νίκες του Αργότου, βασιλιά της Σκυθίας, προκατόχου του Σκιλούρου και συζύγου της Καμασαρίας, βασίλισσας του Βοσπόρου, επί των Σκυθών και Μαιωτών. Η επιγραφή χρονολογείται πριν από το 130 π.Χ. Το διάταγμα του

Διοφάντου (IOSPE P, 352), χρονολογημένο στα τέλη του 2ου αι. π.Χ., αναφέρει τους Σκύθες, τους Ρευξιναλούς και τους Ταύρους.

Οι Σαρμάτες μνημονεύονται συχνότερα στα έργα Ρωμαίων συγγραφέων από τα μέσα του 1ου αι. π.Χ. Η Σαρματία και η Σκυθία Ταυρική αναφέρονται από το Ρωμαίο στρατηγό Αγρίππα ως η ένατη περιοχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.¹¹ Οι Σαρμάτες που ζούσαν στα όρια της Αυτοκρατορίας για πολύ καιρό ταλαιπωρούσαν τους πληθυσμούς των επαρχιών.¹² Από τους πρώτους αιώνες μετά Χριστόν, το πιο γνωστό σαρματικό φύλο είναι οι Αλανοί. Ο Αμμιανός Μαρκελλίνος περιέγραψε λεπτομερώς τον τρόπο ζωής και τα έθιμά τους.

Οι Σαρμάτες ήταν πολεμικός νομαδικός λαός. Επίσης, πολλοί συγγραφείς σημείωσαν το σημαντικό ρόλο που είχαν οι γυναίκες στους Σαυρομάτες, Μαιώτες και Σαρμάτες.¹³

Η γλώσσα των Σαρματών ανήκε στο βορειοϊρανικό κλάδο και ήταν διάλεκτος της γλώσσας των Σκυθών.

2. Οι αρχαιολογικές μαρτυρίες σχετικά με τους Σαρμάτες

Ο επιστήμονας που πρώτος επεξεργάστηκε με σαφήνεια τη σαρματική εισβολή στη Σκυθία ήταν ο Μ.Ι. Rostovtzeff. Οι γραπτές πηγές της ύστερης περιόδου της σαρματικής ιστορίας τού παρείχαν ένα σταθερό ιστορικό πορτρέτο των Σαρματών-τα χαρακτηριστικά αυτά υπήρξαν πολύ σημαντικά στην αναζήτηση του υλικού πολιτισμού των Σαρματών, όπως ένα συγκεκριμένο είδος όπλου και πανοπλίας (κατάφρακτα), τα εισαγόμενα αντικείμενα ανατολικής (ιρανικής και παρθικής) προέλευσης, η χρήση πολυχρωμίας στην κοσμηματοποιία και ο «ζωικός ρυθμός».

Σε αντιστοιχία με αυτή την εικόνα των Σαρματών, ο Rostovtzeff αναζήτησε μνημεία του υλικού πολιτισμού που βρίσκονταν στα ανατολικά της Σκυθίας, χρονολογούνταν ανάμεσα στα τέλη του 4ου και στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. και εμπεριείχαν τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά. Τέτοια υλικά μνημεία ήταν οι τύμβοι (κουργκάν) του Prokhorovka (η ομάδα Orenburg). Στον τύμβο 1 ανακαλύφθηκαν τα εξής αντικείμενα: μία ασάλινη πανοπλία, ένα μακρύ ξίφος, πολύχρωμα κοσμήματα, αντικείμενα «ζωικού ρυθμού» και αχαιμενιδικά σκεύη, δηλ. άμεσες ιρανικές εισαγωγές. Τούτο επέτρεψε στο Rostovtzeff να αναπτύξει το επιχείρημα πως τα ευρήματα ανήκαν στους Σαρμάτες, το νέο ιρανικό λαό που είχε έρθει από την Ανατολή. Όμως ο μελετητής δεν εννοούσε ως Σαρμάτες τους ντόπιους. Φανταζόταν τους Σαρμάτες, όπως άλλωστε και τους Σκύθες, ως μια ομάδα φύλων ιρανικής προέλευσης που αποτελούσε μια μειοψηφία, η οποία κυριαρχούσε επί της πλειοψηφίας του τοπικού πληθυσμού. Επρόκειτο για έφιππους πολεμιστές που είχαν έρθει στις νοτιορωσικές στέπες από την Ανατολή. Σύμφωνα με την άποψή του, ήδη κατά τον 4ο αι. π.Χ. ολόκληρη η στέπα στα ανατολικά του Ντον ήταν στα χέρια αυτών των νεοφερμένων.

Ο Rostovtzeff ανέπτυξε τη θεωρία του για το σαρματικό πολιτισμό πριν από το 1917. Αργότερα τη διαφοροποίησε, αλλά μόνο σε ό,τι αφορούσε τις λεπτομέρειες. Συγκρότησε μια σαφή ιστορική αντίληψη του σαρματικού πολιτισμού, καθόρισε τις κυριότερες ιστορικές του περιόδους και συσχέτισε το ιστορικό όνομα των Σαρματών με τα συγκεκριμένα μνημεία του υλικού πολιτισμού.

Στις δεκαετίες του 1920 και 1930 η θεωρία του Rostovtzeff αναφορικά με το σαρματικό χαρακτήρα του υλικού πολιτισμού της περιοχής του Βόλγα και του Ουράλη υιοθετήθηκε από τους αρχαιολόγους της σχολής της Μόσχας και του Σαράτοφ (B. Grakov, P. Rykov, P. Rau, K. Smirnov). Σύμφωνα με την άποψή τους, ωστόσο, οι Σαρμάτες δεν ήταν ένας ιρανικός λαός που είχε έρθει από την Ανατολή, αλλά ο ίδιος ο ντόπιος πληθυσμός των στεπών ανάμεσα στους ποταμούς Βόλγα και Ουράλη. Από αυτή την περιοχή, υποστήριζαν, είχαν ξεκινήσει οι Σαρμάτες την εξόρισή τους προς δυσμάς και είχαν κατακτήσει τη Σκυθία. Για χρόνια έγιναν προσπάθειες στην επιστημονική βιβλιογραφία να αποδειχθεί αυτή η κατάκτηση επί τη βάση του αρχαιολογικού υλικού. Όμως οι πολιτισμοί της περιοχής βόρεια του Εύξεινου Πόντου, από τη μια μεριά, και της περιοχής των Βόλγα και Ουράλη, από την άλλη, παρουσιάζουν μέχρι τώρα μεγάλες διαφορές στα ταφικά έθιμα και στους τύπους των αντικειμένων. Ως εκ τούτου, το αρχαιολογικό υλικό δεν παρέχει προς το παρόν μια σαφή εικόνα για τη ζωή των Σαρματών και χρειάζεται περαιτέρω επεξεργασία.

1. Σκύλ. 68, 70· Ψ. Σκύμν. 876-881· Πλίν. VI .6, VI .19.
2. Ηρ. 4.21.
3. Διόδ. Σ. 2.43.6-7.
4. Πολύβ. XXV.2.12-13.
5. Στράβ. 7.3.17.
6. Στράβ. 11.2.1., 11.5.8.
7. Виноградов, Ю.Г., “Херсонесский декрет «о несении Диониса» IOSPE I² 343 и вторжение сарматов в Скифию”, *ВДИ* 3 (1997), σελ. 104-124.
8. Храпунов, И.Н., *Этническая история Крыма в раннем железном веке* (Симферополь – Керчь 2004), σελ. 85.
9. Фролова, Н.А., “Монеты скифского царя Скилура”, *СА* 1 (1964), σελ. 44.
10. Zaytsev, Y.P., *The Scythian Neapolis (2nd century BC to 3rd century AD). Investigation into the Graeco-Barbarian city on the northern Black Sea coast* (BAR International Series 1219, Oxford 2004), σελ. 111-112, εικ. 56-57.
11. Rostowzew, M., *Skythien und der Bosphorus* (Berlin 1931), σελ. 42.
12. Πλίν. IV. 80-81.
13. Ηρ. 4.116· Ηρ., *Aer.* 24· Διόδ. Σ. II.44· Pomp. Mela I.115.

Βιβλιογραφία :

	Rostovtzeff M. , <i>Iranians and Greeks in South Russia</i> , Oxford 1922
	Габуев Т. , <i>Ранняя история алан</i> , Владикавказ 1999
	Bosi F. , "The Nomads in Eurasia in Strabo", Genito B. (ed.), <i>The Archaeology of the Steppes, Methods and Strategies</i> , Napoli 1994, 109-122
	Lebedinsky I. , <i>Les Sarmates: amazones et lanciers cuirassés entre Oural et Danube (VIIe - siècle av. J.-C. - VIe siècle apr. J.-C.)</i> , Paris 2002
	Mordvinceva V. , <i>Sarmatische Phaleren</i> , Rahden 2001, Archäologie in Eurasien 11

Δικτυογραφία :

	State Historical Museum, Moscow: Sarmatians http://depts.washington.edu/silkroad/museums/gim/sarmatian.html
--	--